

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра

студента Ківеня Володимира Геннадійовича

(ПІБ)

академічної групи ФЛ-15-1

(шифр)

напряму

6.020303 «Філологія»

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою _____

на тему: Структурно-семантичні особливості англійських фразеологізмів з
аніمالістичним компонентом

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	доц. Висоцька Т.М.			
розділів:				
Рецензент				
Нормоконтролер	ФЛ-15-1 Короткова С.В.			

Дніпро
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО:завідувач кафедри
перекладу

_____ Введенська Т.Ю.

«_____» _____ 2019 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалаврастуденту Ківеня **Владимира Геннадіївна** академічної групи **ФЛ-15-1**
(прізвище та ініціали) (шифр)напряму **6.020303 «Філологія»**

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою _____

на тему: **Структурно-семантичні особливості англійських фразеологізмів з**
аніمالістичним компонентом

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 17.04.2019 № 626-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Фразеологізм як одиниця мовної системи	25.12.18
Розділ 2	Переклад фразеологічних одиниць англійської та української мов з зоонімічними компонентами	01.05.19

Завдання видано _____
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)**Дата видачі** 15 жовтня 2018**Дата подання до екзаменаційної комісії** 10 червня 2019**Прийнято до виконання** _____
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Фразеологізм як одиниця мовної системи.....	5
1.1 Фразеологія як наука.....	5
1.2 Ознаки та класифікації фразеологізмів.....	10
1.3 Семантика фразеологізмів.....	17
1.3.1. Фразеологізм як об'єкт лексикографії.....	22
1.4. Поняття зоофразеологізму.....	25
Висновки до I розділу.....	26
РОЗДІЛ II. Переклад фразеологічних одиниць англійської та української мов з зоонімічними компонентами	27
2.1. Найчастіше уживані зооніми англійської та української мов: семантична структура.....	27
2.2. Способи перекладу фразеологізмів.....	37
Висновки до II розділу.....	41
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44

ВСТУП

Фразеологія як наука продовжує розвиватися і привертати увагу усе ширшого кола дослідників. Постають нові проблеми, уточнюються або ж повному висвітлюються питання, що досліджувалися досі. Серед мовознавців немає одностайності щодо визначення центральної одиниці предмета, його природи, значення тощо. Деякі аспекти залишаються недостатньо вивченими, як, наприклад: зіставне дослідження фразеології, фразоутворення, фразеологія і контекст, перекладознавчі рівні фразеології. Наукові досягнення у сфері фразеології окремих мов дають підставу увиразнювати у ній наявність різних універсалій, а звідси постає можливість виділити явища загальної фразеології. Таким чином, все це-складові фразеології не лише як науки, але й як навчальної дисципліни.

У фразеології простежується багатовіковий досвід народу, його культура, література, вірування, традиції. Англійські фразеологізми нарівні з українськими і будь-якими іншими, крім того, зберігають для наступних поколінь ще й пам'ять про красу природи рідної землі.

Актуальність даної дипломної роботи полягає у тому, що дослідженню зоофразеологізмів у сучасній лінгвістиці на сьогодні не приділено належної уваги. Рідко можна простежити такий широкий смисл, який присутній у літературних стійких мовних одиницях, а також цікаво те, що у них зберігається позамовної дійсності.

Об'єктом дослідження є англійські фразеологізми з компонентами-зоонімами.

Предмет дослідження – їх структура та семантичні особливості.

Мета роботи - визначення семантики і структури англійських зоофразеологізмів, у яких відбивається позамовна дійсність.

Поставлена мета зумовлює вирішення основних **завдань**:

1. Визначити ключові поняття: «фразеологія», «фразеологізм», «зоонім».
2. Провести класифікацію фразеологічних одиниць та описати їх ознаки.

3. Визначити критерій виділення фразеологізмів-зоонімів та створити виборку досліджуваних фразеологічних одиниць.
4. Установити основні фразеосемантичні групи зоофразеологізмів.
5. Показати структурно-семантичну суть зоофразеологізмів.
6. Виявити структурно-семантичні зоофразеологічні моделі.

Методи дослідження: описовий та структурний.

Практична значимість роботи полягає у подальшому застосуванні результатів, на основі яких можуть бути встановлені нові теоретичні закономірності та визначені шляхи їх застосування для конкретних практичних потреб.

Структура роботи: вступ, розділ 1, розділ 2, висновки, список використаних джерел.

РОЗДІЛ І. Фразеологізм як одиниця мовної системи

1.1. Фразеологія як наука

Термін фразеологія (від грецького *phrasis* - вираз, спосіб вираження, зворот і *logos* - слово, вчення) в англійській мові уживається принаймні в чотирьох значеннях: 1) розділ мовознавства, що вивчає фразеологічну систему мови; 2) сукупність фразеологізмів у мові; 3) своєрідні засоби вираження думки, притаманні певній соціальній групі, якомусь авторові, діалекту тощо; 4) сукупність пишномовних, нещирих висловів, позбавлених внутрішнього змісту [24, с 7].

Фразеологія - це порівняно нова лінгвістична дисципліна. Ще недавно, у середині 50 - тх років минулого століття, професор Б.Ларін писав, що фразеологія перебуває у стані «прихованого розвитку». Останніми десятиріччями теорія фразеології досягла значних успіхів: розроблено ряд критеріїв визначення фразеологічних одиниць, створено кілька класифікаційних схем їх розподілу, активно ведуться дослідження структурно - семантичних властивостей фразеологізмів та їх функціонування в мові художніх творів, розробляються теоретичні основи фразеології. Активно ведуться мовознавцями також дослідження фразеології сучасної української літературної мови.

Проте, незважаючи на помітні досягнення у науковому обґрунтуванні фразеології як окремої лінгвістичної дисципліни, до цього часу серед мовознавців немає спільної думки щодо основних її проблем, по-різному трактуються головні для фразеології питання про природу і походження фразеологічних одиниць і принципи їх класифікації, про предмет і обсяг фразеології, семантичні зв'язки фразеологізмів [1, с. 3].

Відомі спроби встановити етапи вивчення східнослов'янської фразеології.

Предметом фразеології як окремого розділу мовознавства виступає дослідження природи фразеологізмів, властивих їм структурних і семантичних ознак, а також джерел формування і закономірностей функціонування у мовленні [9, с. 226].

Об'єктом вивчення фразеології є фразеологічні одиниці, чи фразеологізми

[26, с. 252].

У лінгвістиці відомі понад двадцять визначень фразеологічної одиниці, але жодне з них не знайшло загального визнання. Мовознавці справедливо вважають, що визначення фразеологічної одиниці таке ж складне, як і визначення слова [30, с. 129].

Фразеологічна одиниця - на думку Ющука: «Стійке сполучення двох і більше слів, яке в процесі мовлення відтворюється як готова словесна формула і звичайно являє собою семантичну цілісність [28, с. 229].

А. Грищенко фразеологізмом називає семантично пов'язане сполучення слів, яке, на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (словосполучень чи речень) не створюється в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання слів, а відтворюється у вигляді фіксованої конструкції з властивим їй лексичним складом і значенням [9, с. 226].

Ми ж будемо дотримуватися визначення, поданого у монографії «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія», за загальною редакцією академіка І. К. Білодіда: «Фразеологічною одиницею зазвичай називають лексико-граматичну єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією, автоматично» [44, с. 236].

У мовознавчій науці також немає одностайної думки щодо того, чи вважати прислів'я, приказки і крилаті вислови типу замкненої фрази об'єктом фразеології, чи виводити їх за межі цієї лінгвістичної дисципліни, залишаючи розгляд їх фольклористиці й стилістиці [18, с. 67].

Увівши поняття про фразеологію у вузькому і широкому розумінні слова, С.І. Ожегов заперечує доцільність розгляду цих різновидів усталених сполук серед власне фразеологічних одиниць.

«Прислів'я і приказки і подібні їм словесні сполучення, які об'єднують

звичайно як витвори народної творчості з притаманними їм жанровими і художніми особливостями, також займають особливе місце у загальній масі стійких сполучень, - пише С.І. Ожегов. - Їх синтаксичні структури, при всій їх багатоманітності, є помітною і невіддільною особливістю жанру...». Проте, на думку вченого, «прислів'я і приказки виходять за межі власне фразеології мови, і, як і «крилаті слова». Вони мають ту чи іншу закінчену синтаксичну структуру речення, елементи якого складаються із вільних, закономірних для мови словосполучень і, отже, синтаксично подільні. Вони містять закінчену думку, як і будь-яке синтаксично подільне речення. Їх смислова особливість полягає лише в тому, що, належачи, до певної сфери художніх витворів, вони відтворюються в мовленні як готові стійкі одиниці із специфічною стилістичною функцією» [14, с. 38].

Аналогічні погляди поділяє більшість українських мовознавців.

Одним із універсальних засобів мови є вільний вибір і сполучуваність лексичних одиниць. Поруч з вільними сполуками слів мова багата на звороти, компоненти яких фіксовані, а відношення між ними закріплені. Такі звороти одержали назву стійких сполук слів. Вони характеризуються відтворенням певного лексичного складу, обмеженого у виборі. Такі звороти-формули не підлягають трансформації. Не можна, приміром, сполуку *«дихати на ладан»* трансформувати в словесну комбінацію *«ладан, на який дихає»*.

Стійкі сполуки слів характеризуються різноманітністю граматичної структури, ступенем внутрішніх зв'язків між компонентами, цілісністю значення, семантичними змінами, образністю, експресивністю і т.д. Які з названих сполук слів становлять предмет фразеології, залежить від методу дослідження та критеріїв визначення фразеологізмів. Звідси-загальні риси: фразеологія як факт мовної системи; внутрішні механізми з'єднання компонентів, система обмеження сполучуваності і вибору одиниць; характеристика складу зворотів; необхідність фіксації конкретного матеріалу дослідження.

Таким чином, фразеологія охоплює такі завдання:

1. Вивчення фразеології в плані синхронії та діяcronії.
2. Встановлення взаємозв'язку фразеології з суміжними дисциплінами.
3. Розкриття внутрішнього механізму з'єднання компонентів, виявлення змін, що відбуваються у фразеологічній сполучуваності слів.
4. Аналіз одиниць фразеологічного складу, що передбачає вивчення їх структури, відговорюваності, визначення обсягу фразеології і типової класифікації фразеологізмів.
5. Дослідження характеру і властивостей значення фразеологізмів.
6. Вивчення функціонування фразеологізмів.
7. Інвентаризація фразеологізмів та ін.

Досі увагу дослідників привертало здебільшого вивчення фразеології окремих мов. Фразеологія як наука сформувалася порівняно недавно. Мовиться про самостійний розділ мовознавства.

Кілька десятиліть тому були опрацьовані основні засади фразеології, що дало можливість відокремити її від лексикології, стилістики та синтаксису. Стійкі словосполучення привертали увагу дослідників з давніх давен. Першопроходцями тут по праву можна назвати лексикографів, які вивчали мовні скарби різних народів. Вони ставили перед собою мету зібрати і зберегти для майбутніх поколінь народні перлини, у тому числі: прислів'я, приказки, максими, влучні образні вирази тощо; чітко визначити й пояснити їх значення (зі стилістичних міркувань); вказати на джерело їх виникнення і т.д. Процес укладання словників, де містяться стійкі сполуки слів, веде своє літочислення у різних країнах з минулих століть. Інтенсивна поява таких збірників припадає на середні віки. Цей час слушно називають періодом панування пареміології. Так, у Франції поява перших збірників прислів'їв та приказок припадає на 1175 рік, а в Іспанії-на 1499 рік. Плідною видалася також епоха Відродження. На прикре спожаління, ще й досі не складено хронологічного історичного огляду фразеології.

«Фразеологізми поряд з лексикою найбільш повно, безпосередньо – і в той же час образно – відображають матеріальне і духовне життя народу. Вони несуть не тільки предметну, а й естетичну інформацію: пробуджують уяву, викликають переживання в слухачів (мовців), прикрашають мову, передають її дух» [13, с. 3]. Вивчення фразеології дає змогу здійснювати комплексний підхід до вивчення, аналізу та тлумачення фразеологізмів. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчив, що досліджуваній проблемі приділяється значна увага. Зокрема, йдеться про розвідки В. М. Бойко [5], А. Р. Зубрик [10], Г. Л. Кривенко [34], О. П. Левченко [36], Ф. А. Литвин [12], Е. П. Панченко [16], М. І. Петришин [17], М. Сюсько [21], Д. В. Ужченко [45,23], Л. О. Ярової [38]. Б. М. Ажнюк досліджував зооніми на матеріалі англійської мови. Чималий шар у фразеологічному складі будь-якої мови становить зоофразеологія. Це пояснюється тим, що слова, які позначають фауну, належать до найдавніших шарів лексики. Відомо, що чим більший вік слова у мові, тим ширша його семантична структура. Одну з підгруп становлять фразеологізми, до складу яких входять назви тварин. Зооніми вирізняються високим ступенем поширеності та активно використовуються у різних мовах для підсилення образної характеристики людини, ситуації, досить повно й концептуально представляють різні сфери матеріального й духовного життя народу. Зооніми репрезентують життєвий досвід людини, її поведінку, притаманні їй якості та допомагають у створенні загального образу, слугують для позначення таких рис характеру, як: сміливість, працьовитість, сила, слабкість, лицемірство тощо. Зооніми належать до найпродуктивніших лексем, семантичні структури яких містять найбільшу кількість метафоричних значень, що вживаються для позначення людей.

1.2. Ознаки та класифікації фразеологізмів

Для фразеологізмів характерними є такі ознаки:

1. Цілісність значення - «семантична монолітність» (С.Абакумов), "цілісність номінації» (О.Ахманова) - формується внаслідок переосмислення вільного словосполучення - прототип мотивального фрагменту дійсності.
2. Цілісність семантики фразеологізмів виявляється у відносній (приблизній) ідентифікації їх словом (*як маків цвіт - гарний* [2, с. 756]; *і вуст не розтулити - мовчати* [2, с. 140]), у здатності їх виступати окремим членом речення, у відтворюваності в мовленні і в стабільності (з допуском варіантності) компонентного складу й структури.
3. Фразеологічна відтворюваність зворотів у мовленні пояснюється тим, що вони вже існують у мові (свідомості, пам'яті) як готові блоки, з яких ми й конструємо (разом зі словами) речення та які використовуємо для образної вторинної номінації реалій, власне, найчастіше ситуацій. Влучно знайдений образ-аналогія (*пошитися в собачу шкуру* - «стати злим, недобррозичливим» [2, с. 553], *як громом прибитий* - «приголомшений, остовпілий» [2, с. 557]) починає позначати новий зміст і в складі якогось сполучення слів, вербального словоряду набуває відтворюваності. Фразеологічні звороти не створюються, а саме відтворюються як готові цілісні одиниці з певним значенням, компонентним складом і структурою. Через те, що нарізнооформленість залежить від етимологічного елемента змісту кожного компонента, фразеологізми не перетворюються у складні слова.
4. Відносна постійність компонентного складу та структури виявляється як діалектична єдність константного (інваріантного) й змінного (варіантного). Фразеологізми відтворюються в мовленні в обмеженому - грошовий (золотий) мішок «багатство» [2, с.398], з іншої (з другої, не з тієї) опери «те, що не стосується теми розмови» [2, с. 467] (однак неможливо брильянтовий мішок, з п'ятої опери чи з іншої увертюри), - а саме й тому постійному складі слів - компонентів. Можна сказати кров з молоком «рожевовидий, здоровий» [2, с.315],

але не можна - молоко з кров'ю. Природно звучать граматичні форми всипати березової каші, всипле березової каші, всипав березової каші [1, с. 221], однак неприродно сипле березової каші чи трансформовано всипати кленової каші.

Теоретично згадану ознаку ФО можна інтерпретувати як діапазон варіювання у межах її норми. У літературній мові фразеологізми представлені різними варіантами, зокрема, лексичними: *горішок твердий* (міцний) [2, с. 161], словотворчими: *ласий шматок* (шматочок) [2, с. 778], граматичними: *горить діло в руках* (під руками) [2, с. 161], факультативними (за ступенем повноти): *рости як гриби* [після дощу], [2, с.169]. Нерідко спостерігається декілька типів варіювання одночасно: *хоч би бровою моргнув* [2, с. 75], *цідити кров* (ріки крові) [5, с. 243].

Експресивність як риса фразеологізмів постає з їхнього призначення - передавати через почуття наше ставлення до фактів навколишньої дійсності, підсилювати логічний та емоційний зміст висловленого, виступати засобом суб'єктивного увиразнення мови. Фразеологізми виступають не позначенням нових реалій, а для оцінної характеристики вже названого. Експресивність базується насамперед на образності (*вага каменя - з каменем на душі, важкий камінь давить душу кому, камінь на шию кому, тяжкий камінь ліг на груди кому, кого, чії, зникнути як камінь у воду, небезпека каміння для суден - підводне каміння; перепона - камінь спотикання; основа - наріжний камінь*).

Утілені в них яскрава метафора (*зайти в глухий кут, звити гніздечко*), метонімія (*у сповиточку, до білого волосся*), промовисті гіпербола (*ледь не покотитися зо сміху або літота, навіть мухи не зачепить мізинцем, старій жабі по коліна*), іронічне зіставлення-паралелізм (*добре як голодному в терну, захопити шилом патоки*), безеквівалентна сполука з відчутним культурологічним компонентом (*мати порожню макітру на плечах, як Сірко на прив'язі*) й породжують експресивність. Цьому сприяє й антитезна структура ФО (*ложка дьогтю в бочці меду, як мерзле горить*), каламбур (*друга молодість, сім мішків гречаної вовни та чотири копи гречки*), тавтологія (*плавом пливти, за*

дідів-прадідів), прозорий чи імпліцитний евфемізм (*скакати в гречку, піти за межу «померти»*).

Проблема класифікації фразеологізмів упродовж багатьох років знаходиться у центрі уваги мовознавців. Класифікація - це перш за все наукова систематизація різноманітного фразеологічного матеріалу, сформульована за єдиним принципом, щоб виявити співвідношення загальних і диференціальних ознак одиниць, що складають фразеологічний фонд. Кожен тип класифікації повинен описуватися з одних і тих самих позицій і показувати наявність або відсутність певних ознак. Якщо ж один із типів одиниць класифікації не має протиставлення з іншими типами на основі єдиної ознаки, то таку класифікацію слід визнати хибною.

Фразеологізм — семантично пов'язане сполучення слів, яке, на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (висловів або речень), не виникає в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання лексем, а відтворюється у вигляді усталеної, неподільної, цілісної конструкції. Ще його називають «крилатим висловом».

Інше визначення: фразеологізми (фразеологічні звороти) — стійкі (усталені) словосполучення, які сприймаються як єдине ціле і вживаються носіями мови в усталеному оформленні.

Розрізняють три типи фразеологізмів:

1. Фразеологічні зрощення.
2. Фразеологічні єдності.
3. Фразеологічні сполучення.

Класифікація фразеологізмів, що ґрунтується на граматичних, семантичних та структурних ознаках фразеологізмів.

Ця класифікація, що належить перу *В. Архангельського*, має два види фразеологізмів:

1. Фраземи (усі фразеологізми, структура словосполучень).

2. Стійкі фрази (усі фразеологізми, структура речень).

Поділ фразеологізмів на два основних граматико-структурних класи віднайшов підтримку в дослідниці української фразеології *Л.Скрипник*.

1. Фразеологічні одиниці, організовані за типом моделі словосполучення (рідше - речення). Семантико-структурною особливістю є співвідносність із окремим словом і функціонування у ролі члена 96 речення. Цей різновид фразеологічних одиниць має загальну назву лексичні ідіоми (*стріляний горобець; упадати в око; на всі заставки*).

2. Фразеологічні одиниці - фрази, що мають організацію простих або складних речень. Це - найпростіший поділ фразеологізмів у синхронному плані.

Класифікація фразеологізмів, що ґрунтується на парадигматичному, синтагматичному та дериваційному зв'язках. Цю оригінальну класифікацію вперше запропонував *Д. Шмельов*, поділивши фразеологізми на сім типів:

1. Парадигматично зв'язані (*під'ємний кран, сделать замечание*).
2. Синтагматично зв'язані (*закадичний друг, воздеть руки*).
3. Дериваційно зв'язані (*глибокий старик, медвежья услуга, реветь белугой*).
4. Парадигматично і синтагматично зв'язані (*подзорная труба, грецкий орех, оказать помощь*).
5. Парадигматично і дериваційно зв'язані (*железная дорога, головной убор, заливаться соловьем*).
6. Синтагматично і дериваційно зв'язані (*беспробудное пьянство, ни зги не видно, кричат во всю Ивановскую*).
7. Парадигматично, синтагматично і дериваційно зв'язані (*змея подколотная, бить баклуши, точить ляди, вскружить голову*) [27].

Кожна парадигма, як бачимо, протиставляється іншій згідно з трьома ознаками, що лежать в її основі. Водночас кожна ознака має своє визначення. Парадигматична зв'язаність словосполучень полягає в тому, що усі показники належать до різних лексичних парадигм, займають цілком визначені клітинки відповідної лексичної «матриці». Синтагматична зв'язаність передбачає

наявність у словосполученні фразеологічно закріпленого елемента, тобто, коли один компонент неминуче передбачає наявність іншого (наприклад: *проселочная - дорога, подколотная - змея, окладестая - борода*). Дериваційна зв'язаність словосполучення передбачає наявність у ньому компонента із фразеологічно зв'язаним значенням, тобто з обмеженням у сполучуваності, але не семантичним, а лексичним: з одними словами того ж тематичного ряду цей компонент сполучається, з іншими ні (наприклад: *идет снег, дождь, але не роса*).

У філологічній літературі існує ще чимало класифікацій фразеологізмів з вузьким спрямуванням. Вони висвітлюють питання теорії фразеології лише частково. У цьому зв'язку обмежимося тільки переписом.

1. Граматична класифікація. Вона представлена у науковій літературі двома різновидами: морфологічним та синтаксичним.
2. Морфологічна класифікація заснована на співвідношенні фразеологічних одиниць з певними частинами мови (виділяються еквіваленти іменників, дієслів, прислівників і т.п.).
3. Синтаксична класифікація передбачає поділ фразеологізмів на основі виконання ними синтаксичних функцій в реченні (підмета, присудка, додатка і т.д.).
4. Генетична класифікація. Вона передбачає групування фразеологізмів за джерелами походження. З її допомогою можна простежити етапні моменти формування літературної мови. У цій класифікації виділяють: 1) біблійні звороти; 2) запозичення з інших мов; 3) крилаті вислови; 4) прислів'я та приказки тощо. Основний недолік цієї класифікації полягає в тому, що нечасто вдається визначити джерело виникнення того чи іншого звороту. Крім того, така систематизація показує лише динаміку розвитку фразеологічних одиниць і може скласти основу історичної фразеології.
5. Тематична класифікація. Вона розмежовує фразеологізми на позначення суттєвих понять у житті певної спільноти людей. Тут можна виділити фразеологізми з ознакою позначення: а) фізичних явищ; б) психологічного

стану; в) явищ сенсорної діяльності; г) манери поведінки і т.д.

6. Функціонально-стильова класифікація. Така систематизація передбачає визначення належності фразеологічних одиниць до певних сфуктурно-функціональних слів літературної мови: офіційно-ділового, публіцистичного, наукового та художньо-белетристичного. Нечіткість граней між стилями зумовлює і нечіткість меж між самими фразеологізмами.

7. Стилістична класифікація. Лінгвостилістичний аспект дослідження фразеологізмів вимагає конкретизованої систематизації матеріалу. Однак, така систематизація не може бути покладена в основу вивчення фразеологічного фонду, оскільки лінгвостилістичний аспект складає інший план дослідження у порівнянні із загальнотеоритичним. На цій підставі стилістичну класифікацію розглядають як деталізацію основного типологічного поділу фразеологізмів. Особливу роль відрає стилістична класифікація в процесі відтворення фразеологізмів з мови - оригіналу мовою мети - художнього перекладу [31].

Класифікація фразеологізмів за походженням:

1. Сільськогосподарські та інші трудові процеси: *варити воду (з когось), з одного тіста, орати перелогі, прокладати першу борозну, попускати віжки, повертати кораблі.*
2. Різні виробництва, ремесла:
 - 1) ткацько-прядильного: *розплутувати вузол; де тонко, там і рветься, розмотати клубок;*
 - 2) кравецького: *білими нитками шите, на живу нитку, як з голочки;*
 - 3) ковальського: *брати в лецата, міжозирі, ставка бита, при пікових інтересах, козирний туз.*
3. Народні звичаї та обряди: *давати гарбуза, облизати макогона, як засватаний.*
4. Вірування та магичні дії: *напускати ману, замовляти зуби, як рукою зняло, встати на ліву ногу, виносити сміття з хати.*

5. Усталені казкові звороти: *за щучим велінням, за тридев'ять земель, тримати за хвіст жар-птицю, скоро казка мовиться.*
6. Ознаки та дії, пов'язані зі світом звірів і птахів: *заяча душа, хитрий лис, кіт наплакав, показувати пазурі, птах високого польоту, розправляти крила, звити гніздо, курям на сміх.*
7. Іншомовні запозичення, інтернаціональні звороти: *буря в склянці води, перейти Рубікон, дамоклів меч, драконівські закони, вогонь Прометея* тощо. До найважливіших джерел таких сталих словосполучень належать античні міфи. Запозичені фразеологізми часто вживають без переклада: нім. *Sturm und Drang* — «буря і натиск» — час бурхливого розвитку, піднесення; італ. *Finita la commedia* — комедія скінчилася; франц. *Idee fixe* — ідея фікс, *la lune de miel* — медовий місяць, англ. *time is money* — час — це гроші.
8. біблійного походження: *око за око, наріжний камінь, Содом і Гоморра, альфа й омега, у поті чола, друге пришестя, голос волаючого в пустелі, земля обітована, камінь спотикання, вавилонська вежа, вавилонське стовпотворіння* тощо.

Класифікація фразеологізмів може мати основне або допоміжне значення, у залежності від того, які сторони фразеологізмів беруться до уваги і яка мета самої класифікації. Безумовно, першочергове значення належить розкриттю найзагальніших ознак, які відображають лише окремі сторони явища (наприклад, структуру, граматичні, функціональні і т. п. особливості фразеологізмів), мають допоміжне значення.

1.3. Семантика фразеологізмів

Згідно з класифікацією фразеологічних одиниць американського варіанту англійської мови Г.С.Грін [9, с.36-41], виділяються наступні семантичні групи фразеологізмів.

1. Семантична група «говоріння»:

to tell the world - «розповісти усьому світу; категорично стверджувати»;

to talk wet - «розповідати нісенітницю»;

to swap lies - «пліткувати» [9, с.36].

2. Семантична група «дружні стосунки»:

to stay until the last dog is hung - «залишатися поруч до кінця»

to take a shine to smb. (smth.) - «відчувати симпатію, сподобатися»

to die dog for smb. - «бути абсолютно відданим комусь, готовим померти за когось» [9, с.36].

3. Семантична група «пересування»:

to show leg - «втекти»

to take the airline - «піти найкоротшим шляхом»

to burn one's road - «швидко їхати» [9, с.37].

4. Семантична група «волевиявлення»:

to beat smb. out of one's track - «примусити когось змінити свій план дій»

to have the say - «керувати, командувати» [9, с.37].

5. Семантична група «намір»:

to go back on one's track - «відмовитися від своїх намірів»;

to salt the cow to catch the calf - «досягти мети кружним шляхом, манівцями» [9, с.37-38].

6. Семантична група «почуття», яка, у свою чергу, розподіляється на підгрупи:

а) «занепокоєння»

to cause a headache - «викликати занепокоєння, примусити поміркувати, потребувати великих зусиль»

б) «бажання»

to hitch one's wagon to a star - «бути амбіційним»

в) «страждання, терпіння, туга»

to have no kick left (in) - «бути без сил, не в змозі більше терпіти»

to get oneself into a spot - «доскочити лиха, опинитися у скрутному становищі» [9, с.38].

7. Семантична група «радість, задоволення, успіх»:

to run away with a show - «мати великий успіх»;

to be hitting on all four (six) cylinders - «бути у чудовій формі»;

to run one's face - «досягти успіху завдяки привабливій зовнішності, приємним манерам» [9, с.38-39].

8. Семантична група «недружелюбність, ворожість, жорстоке ставлення»: *to give smb the ha, ha* - «висміяти когось»;

to get one's hammer out - «ставитися з ворожістю» [9, с.39].

9. Семантична група «інтелектуальна діяльність»:

to have a cylinder missing - «неповна розуму; дивак, божевільний»;

to get on to the ropes - «детально дізнаватися про обставини справи»;

to put smb. wise to smth. - «навчити когось ума-розуму; відкрити очі комусь на щось» [9, с.39].

10. Семантична група «смерть»:

to go home in a box - «померти або бути вбитим»;

to cross (go over) the Great Divide - «піти з життя, померти» [9, с.40].

11. Семантична група «гнів, роздратування, помста»:

to hit the ceiling - «розгніватися до нестями»;

to get someone's Indian up (sl.) - «роздратувати когось»;

to have it in for (coll.) - «бажати помсти» [9, с.40].

12. Семантична група «брехня, безчестя»:

to put up a job on smb. - «розіграти, надурити когось»;

to hang the landlady (sl.) - «з'їхати вночі з квартири, нічого не сплативши»;

to feel smb. on soft corn (sl.) - «говорити компліменти комусь» [9, с.40-41]

Особливий акцент слід зробити на тлумачення фразеологічного значення. Беззаперечним є той факт, що це явище досить складне, воно «обумовлено специфічним відношенням до означуваних предметів чи явищ дійсності, характером внутрішньої образної основи, надслівність, залежністю між лексичними компонентами ФО і повністю чи частково переосмисленим їх значенням».

Л. І. Ройзензон фразеологізми називав стійкими словесними комплексами (ССК): «Усі стійкі словесні комплекси характеризуються тим, що вони існують у мові як готові одиниці, здатні творити мовлення як його будівельний матеріал: тільки ця риса об'єднує всі без винятку одиниці, що входять до фонду ССК мови. Усі інші риси, якими б важливими вони не були, насправді не можуть бути об'єднуючими».

Деякі автори схильні приписувати фразеологізму лексичне значення або ж розглядати фразеологічне значення на рівні слова. Як зазначає Л. Г. Авксентьев: «Фразеологізм і слово можуть бути близькими семантично, тобто виражати спільне поняття», однак така спільність є відносною. Фразеологізм і слово якісно відрізняються. Ця відмінність закладена в їх різній природній основі. «Значення фразеологізму може співвідноситися із значенням слова, що включає їх тотожність». Семантика фразеологізмів і його форма перебувають у діалектичній єдності. Процес фразеологізації для кожної такої одиниці мови був тривалим і складним. Особливості структури багатьох фразеологізмів не можна зрозуміти і пояснити, якщо не зіставити їх з відповідними словосполученнями – прототипами. Проте «розглядати той чи інший конкретний фразеологізм як словосполучення значить по суті підміняти якісну своєрідність фразеологізму якісною своєрідністю його генетичного джерела». Це, безперечно не означає, що у фразеологізмі не можуть бути відбиті різні в минулому особливості словосполучення. Утворившись унаслідок багаторазового вживання в людському колективі, в тій чи іншій виробничій галузі вирази поступово часто мимоволі самих носіїв, розширювали свої функції, набували нового змісту,

вужке конкретне їх значення замінилося ширшим, узагальнюючим. Разом із новим значенням ці вирази набували і якісно нових семантичних ознак, ставали якісно новими мовними одиницями. У цьому легко переконатися, розглянувши семантику фразеологізмів, які утворилися у різних сферах виробничої діяльності людини: *to give smb a crop* – під одну гребінку підстригти (з мови перукарів); *to put the screws on smb* – закрутити гайку, знімати стружку (з мови технічного персоналу); *to set out on the path of* – ставати на рейки (з мови залізничників).

Тут ми безпосередньо стикаємось із теорією еквівалентності. З одного боку, і слово, і ФО є мовними знаками. В. В. Виноградов також схиляється до думки, що слова та ФО тотожні. Підтвердження цьому знаходимо у визначеннях типів ФО: «основною ознакою фразеологічного зрощення є його семантична неподільність..., воно являє собою семантичну одиницю, однорідну зі словом. Існує ще один аргумент на підтвердження теорії еквівалентності. Як слова, так і фразеологізми вносяться у мовлення в готовому вигляді. Але з іншого боку, ототожнюючи слово і фразеологізм, ми мимоволі відносимо останній до сфери лексикології. Але, як було з'ясовано вище ФО належать скоріше до синтаксичного рівня. Це визначається специфічними властивостями їх семантики та її узагальнено-абстрагуючим характером.

В. М. Мокієнко особливо акцентував увагу на експресивності, як характерній ознаці ФО. Як правило, рідко знаходиться слово-еквівалент, яке б такою ж мірою передавало ту виразність, що притаманна фразеологізма.

Говорячи про наявність у ФО своєї семантики, не можна не сказати і про те, що подібне значення має кожне повнозначне слово. У цьому, безперечно, спільність, а разом з тим і відмінність слова і фразеологізму. Ґрунтовно опрацювавши у порівняльному аспекті семантику слова і фразеологічної одиниці, В. П. Жуков визначив основні типи фразеологічного значення і на великому фактичному матеріалі показав, що специфіка та особливості лексичного значення у слова і фразеологічного значення у фразеологізмі обумовлені самою природою цих мовних одиниць.

У структурному плані значення фразеологізму виражаються не одним словом, а обов'язковим сполученням не менше двох компонентів. Складові частини слів – морфеми – не є самостійними одиницями мови. Компонентами ж фразеологізму виступають слова-прототипи (з властивими їм формами словозміни), здатні функціонувати і поза фразеологічною одиницею. Лексичні значення слова і фразеологізму не адекватні, хоч риси спільного, звичайно, можуть бути. Так, фразеологізмам, як і словам, властиві явища синонімії та антонімії, тобто вони здатні утворювати самостійні синонімічні ряди й антонімічні пари. Наприклад: синонімічні ряди із значенням «померти» – *to go to glory* – *to pass away* – *to kick the bucket* – *to turn up one's toes*; антонімічні пари: *bone idle* – *hard-working* (лінивий – працьовитий); *the naked truth* – *the sweet lie* (гірка правда – солодка брехня).

1.3.1. Фразеологізм як об'єкт лексикографії

Існує декілька підходів щодо опису, термінології, семантичної структури слів, що називають тварин. Для прямого значення назв тварин слугують такі терміни, як «зооніми», «зоосемізми». Найбільш зручним для виявлення етнокультурної специфіки анімалістичної лексики є термін «зоонім» – лексико-семантичний варіант слова, що виступає в якості будь-якої або родової назви тварини і як метафорична назва при аналізі лексики з точки зору емоційно-оціночної характеристики людини. Дослідник А. А. Кипріянова пропонує термін зоосемізм. На її думку, зоосемія – це «надсукупність, яка функціонує в мовах і об'єднує найбільш близькі родовидові сукупності». Багато робіт відомих лінгвістів присвячено дослідженню семантичних, словоутворюючих й прагматичних можливостей зоосемізмів та їх похідних, серед яких особлива увага приділяється фразеологізмам із компонентом зоонімом. Це пояснюється тим, що зоосемізми, як окремі лексичні одиниці, а також як компонент стійких словосполучень (виразів), широко представлені в усіх мовах світу.

Анімалізми як об'єкт дослідження, підкорюючись нормам мови, утворюють свої закономірності, що вимагають спеціального вивчення. З огляду на поширеність і певну універсальність зоонімічної лексики в мовах світу, дослідження у цій галузі нерідко свідчать про частковий або обмежений характер. Відомо, що мова відбиває не лише актуальний стан культурного розвитку соціуму, а й забезпечує збереження культурних набутків минулих поколінь, а також виступає інструментом створення духовного і матеріального розвитку національної спільноти. В. фон Гумбольдт та Я. Грім наголошували, що мова невід'ємно пов'язана з культурою народу, адже мова вербалізує культурні концепти і є, таким чином, передумовою її виникнення. За концепцією В. фон Гумбольдта, залежність мови від мислення зумовлює концептуальні інтерпретації дійсності людиною й формує картину світу, тобто внутрішню форму мови,

яка історично склалася в буденній свідомості представників окремого мовного суспільства та відображає всю сукупність понять про світ й виступає як певний спосіб концептуалізації дійсності. Завдяки концепції В. фон Гумбольдта, пріоритетним напрямом сучасної лінгвістики стало дослідження культурних особливостей у мовній картині світу, де кожна мова відображає певний спосіб світосприйняття, що є обов'язковим для всіх носіїв мови. Процес визначення та найменування предметів дійсності подібний до акта творення. Елементом мовної картини світу можна вважати окреме ключове слово, що входить до ядра лексичної системи мови в сукупності з його асоціативними зв'язками. Відомо, що в мові закріплюються й фразеологізуються саме ті образні висловлення, які асоціюються з культурно-національними еталонами, стереотипами, що при вживанні в мовленні відтворюють характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти менталітет. У зоолексиці найяскравіше виражаються особливості осмислення позамовної реальності. Це свідчить про індивідуальності образного мислення конкретного народу й про відмінності в ціннісній картині світу різних етносів, що є частиною складних асоціативно-психологічних процесів. Фауна, як екстралінгвістична база лексикологічного аналізу, знаходить, таким чином, своє специфічне відображення в мові, формуючи її лексичну підсистему, всередині якої виникають свої закономірності, що вимагають спеціального опису в різних соціальних конотаціях слів й сталих виразів у різних мовних культурах. Національна культурна специфіка залежить від того, які уявлення носій мови має про тварину в проекції на людину, які фрагменти її досвіду були лексично зафіксовані, а також у якій мірі представлені ці фрагменти у тій чи іншій мові у вигляді цілісних пріоритетів, образів, символів (асоціації та конотації). Багатозначністю та фразеологічною активністю в мовах вирізняються назви тих тварин, з якими людина має найтісніші контакти, а саме домашні улюбленці, свійські тварини тощо. Зоосемізми належать до

найпродуктивніших лексем, семантичні структури яких містять найбільшу кількість метафоричних значень, що вживаються для позначення людей. Так, до складу зоосемії входять також зооморфізми – одиниці фразеології із зоокомпонентом.

1.4. Поняття зоофразеологізму

Фразеологічний фонд кожної мови - це її національне багатство. Своєю експресивністю, образністю та емоційністю мова великою мірою зобов'язана фразеології. Фразеологія, яка вміщує в собі назви фауни, становить у фразеологічному складі будь-якої мови чималий шар. Це пояснюється тим, що слова, які позначають фауну, належать до найдавніших шарів лексики. Відомо, що чим більший вік слова в мові, тим ширша його семантична структура.

Отож, у таких слів розвиваються фразеотворчі можливості. Найбільш загальною класифікацією фразеологізмів за походженням є поділ їх на дві групи: природні й умовні. До першої групи належать фразеологізми, які виникли самостійно у різних мовах і відображають явища природи, рослинний і тваринний світ, фізичні і психічні стани людини тощо, до другої - сполуки, які відображають факти матеріальної і духовної культури того чи іншого народу. Одну з підгруп першої групи становлять фразеологізми, до складу яких входять назви фауни. Одиниці цієї фразеотематичної групи дослідники називають по-різному: "фразеологічні одиниці з анімалістичним компонентом" (В. Бойко) [5, с. 5], "фразеологічні одиниці із зоосемічним компонентом", "зоосемічна фразеологія" (А. Семо) [19, с. 7], "фразеологія живої природи", "зоосемічні фразеологічні одиниці" (Н. Петрова) [41, с. 6], "зоофразеологія" і "зоофразеологічні одиниці" (Д. Ужченко) [24] .

Висновки до I розділу

Фразеологія як наука з'явилася порівняно нещодавно. Проте, на сьогодні цей термін доволі часто уживається у різних мовах. Фразеологія - це розділ мовознавства; сукупність фразеологізмів у мові; своєрідні засоби вираження думки; сукупність пишномовних виразів, позбавлених внутрішнього змісту.

Фразеологізм - стійке словосполучення, яке сприймається як єдине ціле і вживається носіями мови в усталеному оформленні. У літературі існує чимало класифікацій цих усталених виразів, також є ті, що з вузьким спрямуванням. Наприклад, граматична, морфологічна, синтаксична, генетична, тематична, функціонально-стильова, стилістична. Класифікація за походженням: сільськогосподарські, ремесла, народні звичаї та обряди, вірування та магичні дії, усталені казкові звороти, ознаки та дії, пов'язані зі світом звірів і птахів, інтернаціональні звороти, біблійного походження. Класифікація фразеологізмів може мати основне та допоміжне значення, у залежності від того, які сторони беруться до уваги і яка мета самої класифікації.

Фразеологізм - досить складне явище за своєю структурою і семантикою. Особливий акцент слід зробити на тлумачення саме фразеологічного значення. Як приклад, В. М. Мокієнко акцентував увагу на експресивності як характерній ознаці фразеологізмів. Як правило, дійсно рідко знаходиться слово-еквівалент, яке б такою ж мірою передавало ту виразність, що притаманна фразеологізмам. Роблячи висновок про структуру фразеологізмів, можна сказати, що вони виражаються не одним словом, а обов'язковим сполученням не менше двох компонентів. Складові їх частини, морфеми - не є самостійними одиницями мови.

Підсумовуючи, можемо сказати, що мова вібвиває не лише актуальний стан культурного розвитку соціуму, а й забезпечує збереження культурних набутоків минулих поколінь, а також виступає інструментом створення духовного і матеріального розвитку національної спільноти.

РОЗДІЛ II. Переклад фразеологічних одиниць англійської та української мов з зоонімічними компонентами

2.1. Найчастіше уживані зооніми англійської та української мов: семантична структура

Чималий шар у фразеологічному складі будь-якої мови становить зоофразеологія. Це пояснюється тим, що слова, які позначають фауну, належать до найдавніших шарів лексики. Відомо, що чим більший вік слова в мові, тим ширша його семантична структура. Одну з підгруп першої групи становлять фразеологізми, до складу яких входять назви тварин. Певна особливість, яка одразу кидається в очі, це надзвичайно велика кількість зоонімів (понад 50% від загальної вибірки), що входять до складу ідіоматичних одиниць. Ту ж саму закономірність відзначає в своєму дослідженні, присвяченому як авторським, так і узуальним, фразеологічним порівнянням доц. Л.Г. Олексишина та пояснює її наступним чином: «Оскільки тварини з самого початку історії людства співіснували з людиною та супроводжували її по життєвому шляху, представники анімалістичного світу виступають об'єктами порівнянь частіше, ніж інші групи» [15, с.377]. Можна сказати, що майже кожна риса людського характеру уподібнюється певній рисі поведінки тварині. Так, з давніх давен люди відзначають, що хитрість є характерною рисою лиса, працьовитість - бджоли або мурашки, впертість - віслюка, сила - бика або вола тощо. Ці спостереження лягають в основу традиційних порівнянь, які, згодом закріплюючись, стають стійкими компаративними фразеологічними одиницями.

Одиниці цієї фразеотематичної групи дослідники називають по-різному: «фразеологічні одиниці з анімалістичним компонентом» (В. Бойко) [5, с. 5], «фразеологічні одиниці із зоосемічним компонентом», «зоосемічна фразеологія» (А. Семотюк) [19, с. 7], «фразеологія живої природи», «зоосемічні фразеологічні одиниці» (Н. Петрова) [41, с. 6], «зоофразеологія» і «зоофразеологічні одиниці» (Д. Ужченко). Зооніми вирізняються високим ступенем поширеності та активно використовуються в різних мовах для підсилення образної характеристики

людини, ситуації, досить повно й концептуально представляють різні сфери матеріального й духовного життя народу. Зооніми репрезентують життєвий досвід людини, її поведінку, притаманні їй якості та допомагають у створенні загального образу, слугують для позначення таких рис характеру, як: сміливість, працьовитість, сила, слабкість, лицемірство тощо. Зооніми належать до найпродуктивніших лексем, семантичні структури яких містять найбільшу кількість метафоричних значень, що вживаються для позначення людей. На зразок, такі домашні тварини, як кіт і собака відігравали значну роль у житті народів. Але не завжди цим тваринам приписували позитивні якості. Так, наприклад, у англійців кіт символізував недобррозичливу людину (англ. *to bell the cat* «повісити коту дзвоник на шию, відважитися»). ФО з лексичною одиницею собака теж мають негативний характер у більшості випадків, хоча собака сприймається людиною як приязна тварина (англ. *dogtired* «втомлений, як собака»). Потенційно для зооморфного найменування людини може використовуватися будь-яка назва тварини, проте практично коло тварин звужується до більш-менш доступного для огляду їх кількості, головним чином тих, з якими людина (стосовно середовища свого існування) знайома досить добре. Як ключові слова можуть використовуватися іменники – імена тварин: укр. *віл, баран, вовк, птах*, англ. *pig, ox, sheep, lamb*. У свою чергу, тварини можуть підрозділятися на домашніх і диких, а також екзотичних. Можна виділяти як укрупнені групи зоосемізмів: «птахи», «комахи», «тварини», так і групи більш дробові, аж до конкретних зоосемізмів: жайворонок, свиня і т.п. [36, с. 151]. Одні й ті ж тварини можуть грати неоднакову роль в житті різних етносів і оцінюватися ними по-різному. У процесі аналізу ФО з найменуваннями тварин в англійській мові було виявлено 30 назв тварин. Серед усіх зоонімів англійської мови у фразеологічних одиницях найчастіше зустрічаються: *cat* (кішка), *calf* (теля), *cow* (корова), *dog* (собака), *donkey* (віслюк), *fox* (лисиця), *goat* (козел), *hare* (заєць), *horse* (кінь), *lamb* (ягня), *leopard* (леопард), *lion* (лев), *monkey* (мавпа), *mule* (мул), *ox* (віл), *pig*, *swine* (свиня), *rat* (пацюк), *sheep* (вівця), *squirrel* (білка),

tiger (тигр), *wolf* (вовк) та птахи: *chicken* (курча), *cock* (півень), *coot* (лисуха), *crow* (ворона), *dotterel* (сивка), *dove* (голуб), *duck* (качка), *eagle* (орел), *goose* (гусак), *hawk* (яструб), *hen* (курка), *lark* (жайворонок), *magpie* (сорока), *nightingale* (соловейко), *parrot* (горобець), *peacock* (павич), *pigeon* (голуб), *swan* (лебідь), *vulture* (гриф) [15, с. 112]. В українській мові найчастіше уживаються такі зооніми: *кобила, коза, козел, корова, кіт, білка, бик, баран, свиня, собака, вовк, ведмідь, вівця, віл, засць, їжак, кінь, кіт, кішка, осел, поросля, теля, а серед птахів: лебідь, пава, ворон, ворона, індик, курка, ластівка, горобець, гуска, півень, сорока й інші зооніми: вуж, гадюка, джміль, звір, жаба, комар, миша, муха, птах, рак, риба, черв'ячок.*

Розглянемо деякі фразеологізми із компонентом зооніму. Прототипами працьовитості в обох мовах виступають кінь, собака та віл: *to work like a horse* – *важко працювати, працювати, як кінь; a willing horse* – *людина, яка візьметься навіть за найважчу роботу; to work like a racing dog* – *працювати як загнана собака.* Варто зазначити, що зоонім *a dog* (собака) використовують на позначення таких рис характеру людини, як боягузтво, хитрість: *a yellow dog* – *підла, боягузлива людина; a sly dog* – *хитрун; beware of a silent dog and still water* – *в тихому болоті чорти водяться; barking dogs seldom bite* – *не бійся брехливої, бійся мовчазної собаки.* Вживають даний зоонім і на позначення настрою людини: *the black dog is on one's back* – *бути у стані меланхолії; a sad dog* – *похмура людина; a dumb dog* – *мовчазна людина; like a dog with two tails* – *дуже радісний; every dog has his day* – *у кожного буває світлий день; beware of silent dog and still water = dumb dogs are dangerous* – *у тихому болоті чорти водяться.* Також предметом порівняння можуть стати особливості фізичного або душевного стану людини. В англійській та українській фразеології багато фразеологічних одиниць з зоонімним компонентом мають спільну або дуже подібну образну основу:

працьовитий як бджола - as busy as a bee

товстий як свиня - as fat as a pig

хитрий як лис - as smart as a fox

вільний як птах - as free as a bird

Свідченням полісемантизації зоонімів є й наступні приклади *dark (black) horse* – темна конячка; *to flog a dead horse* – тягнути кома за хвіст; *buy a white horse* – витратити даремно; *don't look a gift horse in the mouth* – дарованому коневі в зуби не дивляться; *hold your horses* – легше на поворотах; *be on the high horse* – величатися; *play horse* – обманювати; *talk horse* – хвалитися; *the Trojan horse* – троянський кінь; *flag a dead horse* – займатися безглуздою справою; *put up one's horses together* – дружити; *wild horses shall not drag it from me* – цього і лецатами з мене не витягнути. Образ лева (a lion) є уособленням розуму, хоробрості, символом сили, влади, величі: *as brave as a lion* – сміливий, як лев; *beard the lion in his den* – сміливо кинути виклик небезпечному супротивнику; *lion-hearted* – відважний, непохитний; *great lion* – відома людина; *see the lions* – оглядати пам'ятки; *to put one's head in the lion's mouth* – ризикувати; *make a lion of somebody* – прославити когось; *lion's share* – лєвова частка; *lion in the path (way)* – важка перепона. Протилежним образом лєву є образ мавпи (a monkey), яка постає неуважною, дивакуватою та чудернацькою: *to put somebody's monkey up* – бути роздратованим; *make a monkey of oneself* – блазнювати; *to get one's monkey up* – сердитися; *cheeky monkey* – зухвалець; *take a monkey out of someone* – робити посміховисько з когось; *monkey business* – безглузда поведінка, хитрощі; *not give a monkey's* – (комусь) байдуже, наплювати. Лисиця асоціюється із хитрістю та лукавством: *sly as a fox*, *хитрий, як лисиця*; *to play the fox* – прикидатися; *set the fox to keep one's geese* – пустити козла в город; *when the fox preaches, take care of your geese* – поки лисиця солодко щебече. Образ вовка (a wolf) символізує жорстокість, злість, безжальність (вовком дивитися; злий, як вовк): *to throw someone to the wolves* – підставити когось з метою самозахисту; *the big bad wolf* – вовк сіроманець; *a wolf in sheep's clothing* – вовк в овечій шкурі, а також самотність: *a lone wolf* – самітник. Чимало зоонімів ілюструють характер, поведінку та зовнішній вигляд: кішка (a cat): *like a cat on hot bricks* –

ніяково, як на голках, як кішка на розпечених цеглинах; *a cat has nine lives* – у кішки дев'ять життів; *a cat may look at a king* – дивитися ні на кого не заборонено; *corn cat* – мавпа (про людину, яка наслідує когось); *fat cat* – пухатий багатій; *fight like cat and dog* – жити, як кіт із собакою; *has the cat got your tongue?* – що ти, язика проковтнув?; *let the cat out of the bag* – розбавкати таємницю, проговоритися; *like the cat that got the ice cream* – дуже задоволений, як кішка, що з'їла сало; *like something the cat brought in* – мати поганий вигляд, бути стомленим; *not have a cat in hell's chance / not stand a cat in hell's chance* – не мати жодних шансів на успіх; *play cat and mouse with someone* – гратися з кимось як кіт з мишкою; *set/put the cat among the pigeons* – погіршити ситуацію; *rain cats and dogs* – лити як з відра; *wait for cat to jump* – займати неочікувану позицію; *swing a cat* – дуже тісно, повернутися ніде; *think you are the cat's whiskers or the cat's pumas* – дуже гарна людина або річ; *when the cat's away, the mice will play* – як кота вдома нема, миші по столу бігають; *to grin like a Cheshire cat* – шкіритися; *as melancholy as a cat* – впасти в зневіру. Образ зайця (a hare) символізує полохливість, боягузливість, наляканість. *Hunt the wrong hare* – прорахуватися; *cook a hare before catching him* – жарити не спійманого зайця; *run with the hare and hunt with the hounds* – подвійна гра; *start a hare* – відволікатись від теми розмови; *first catch your hare* – курчат восени рахують; *If you run after two hares, you will catch neither* – за двома зайцями поженешся – жодного не впіймаєш; *start another hare* – підняти нове питання; *see a hare in a hen's nest* – намагатися зробити неможливе. Ще одним поширеним зоонімом як в англійській, так і в українській мовах є свиня (a pig): *take a pig of yourself* – об'їдатися, *take a pig's ear of something* – партачити; *pig-in-the-middle* – між двома вогнями; *a pig in a poke* – те, що купили, не бачивши (кіт у мішку); *sweat like a pig* – заливатися потом; *pigs in clover* – вискочка; *squeal like a stuck pig* – верещати як недорізана свиня; *stare like a stuck pig* – витріщити очі; *what do you expect from the pig but a grunt* – від свині нічого, окрім хрюкання не дочекаєшся; *pigs might fly* – на світі всі дива трапляються; *bleed like a pig* – стікати кров'ю;

a guinea pig – піддослідний кролик; in less than a pig's whisper – за дві секунди, дуже швидко.

Варто зазначити, що особливість перекладу фразеологізмів полягає у своєрідності інтерпретації тексту. Нерідко фразеологічні одиниці вважають неперекладними. Як бачимо, вищенаведені зооніми мають не лише дослівний переклад, а й описовий, обертональний і частково лексичний та граматичний (А. В. Кунін). Таким чином, певні риси, якими наділені тварини в англійській і українській мовах, збігаються, та все ж є ї відмінності. Вони змотивовані національними стереотипними уявленнями про ту чи іншу тварину. На сторінках досліджень знаного теоретика та практика перекладу В. Комісарова подибуємо: семантика фразеологічних одиниць – це складний інформативний комплекс, що має як наочнологічні, так і конотативні компоненти. Найважливіші з них – з точки зору добору відповідності в мові оригіналу такі: 1) переносний, або образний компонент значення фразеологізму; 2) прямий, або наочний компонент значення фразеологізму, що становить основу образу; 3) емоційний компонент значення фразеологізму; 4) стилістичний компонент значення фразеологізму; 5) національно-етнічний компонент значення фразеологізму [33, с. 34]. Варто пам'ятати, що основним завданням перекладача є збереження смислового, експресивного та функціонально-стилістичного змісту, що передається відповідним стійким словосполученням в контексті оригіналу. Фразеологізми характеризуються ідіоматичністю, експресивністю, надають образності та емоційної забарвленості, відповідного лінгвістичного відтінку. Вони дають можливість точніше висловлювати думку та влучно передавати її зміст. Включення зоонімів до складу фразеології свідчить про значущість тварин у загальній інтерпретаційній картині світу, що визначається традиційною моделлю переносу якостей тварин на людину і навпаки. Зооніми легко переходять у розряд слів-символів, відображають уявлення людей про різних тварин. Фразеологічні одиниці з компонентами-зоонімами становлять цікавий матеріал, який дає нам можливість простежити, яким чином ці компоненти впливають на

формування національно-культурної семантики.

Англійська фразеологія дуже багата та має багатовікову історію. Фразеологію вважають скарбницею мови, оскільки саме у фразеологізмах знаходить своє відображення історія народу, його культура та побут. Фразеологізми найчастіше носять національний характер. Разом із національними фразеологізмами в англійській фразеології існує багато інтернаціональних фразеологізмів. Фразеологічний фонд – це поєднання корінних та запозичених фразеологізмів з переважанням перших. У деяких фразеологізмах зберігаються архаїчні елементи. На сучасному етапі досліджень під час опису зооморфних фразеологізмів необхідно відзначити важливість таких ознак, як емотивність, образність, оцінність. Наприклад: укр. бити байдики ‘нічого не робити’; точити лясси, правити теревені ‘вести пусті безпредметні розмови’; англ. *the black dog is on one's back* ‘нудитися’; укр. ні пари з уст, тримати язика зубами ‘мовчати’, накивати п'ятами ‘втікати’, міряти воду решетом ‘безрезультатно працювати’; англ. *a shot in the blue* ‘помилка, промах’; укр. здобути перемогу, делікатне питання, насупити брови, брати участь, вжити заходів; англ. *to drink till all is blue* ‘допитися до білої гарячки’.

Фразеологізми з зоокомпонентом, як і вся оцінна лексика, сприяють вираженню почуттів, реакцій, емоційного життя людини в цілому, формуючи і позначаючи ціннісну картину світу, зокрема оцінку предметів з етичних і естетичних норм цього мовного колективу (укр. добрий – поганий, чорний – білий, англ. good – bad, black – white). Вони характеризують семантичний варіант, який включає в себе основу номінації, до якої додається значення характеристики, що ускладнює структуру варіанту і вносить до неї якісну зміну. У той же час лінгвістична специфіка цього значення проявляється в тому, що зміст характеристики обумовлено не стільки якостями реального поза лінгвістичного об'єкта (у 100 разі зооніма – тварини), скільки якостями, які приписуються цьому об'єкту колективною мовною свідомістю. Мова реєструє, закріплює ці якості як властиві денотату, що дозволяє регулярно

використовувати назву об'єкта як еталон певних якостей [14, с. 17-18]. Мовна образність виникає на перетині двох систем: естетичної, надмовної (художній вимисел) і лінгвістичної (мовне оформлення). Семантика мовної образності включає в себе два види відображення, а саме відображення дійсності у слові та відображення дійсності художніми засобами. Порівняння можуть бути поділені на логічні (необразні) і образні, які, у свою чергу, включають в себе порівняння – словосполучення з формальним елементом. Наприклад: укр. *як миша в пастці* – «розгублено, панічно», *як віл до браги* – «жадібно», *як мокра курка* – «безвольна людина», англ. *as greedy as a pig* – «дуже жадібний», *like a drowned rat* – «як мокрий щур» [45]. Зооніми можуть функціонувати в якості самостійних лексичних одиниць, можуть вони також входити до складу різних фразеологічних зрощень, ідіом, прислів'їв, приказок: укр. *жити як кіт з собакою*, англ. *fight like a cat and dog* «запекло лаятися», англ. *like a bat out of hell* «дуже швидко»; укр. *заяча душа*, англ. *as timid as a hare* «боягузливий як заєць».

Матеріал дослідження дозволяє виокремити 3 семантичні типи в англійській та українській мовах: 1) ФО, які характеризують людину з позитивної сторони: англ. *a busy bee has no time to sorrow* – «працьовита бджола не має часу сумувати»; укр. *працьовитий, як бджола*; 2) ФО, які надають людині невгавної оцінки: англ. *every ass likes to hear himself bray* – «кожен осел любить своє ревіння слухати»; укр. *хитрий, як лис*; 3) ФО, які позначають сприйняття певної події: англ. *the great fish eat the small* – «велика риба з'їдає маленьку», укр. *жити як кішка з собакою*. Фразеологізми з назвами тварин і птахів відображають як позитивні, так і негативні риси людини, особливої уваги заслуговує група з назвами тварин, які представляють тільки негативні якості. В англійській мові – це назви диких тварин: *ape, bear, beaver, fox, monkey, rat, skunk, wolf*; назви домашніх тварин: *ass, donkey, goat, hog, mule, pig*; назви диких птахів: *coot, dotterel, jay, peacock, pigeon, rook, vulture*; назви свійської птиці: *duck, goose, hen*. В англійській та українській мовах лексичні одиниці, які є найуживанішими у складі ФО, належать до споконвічної лексики, яка позначає здавна відомих

людині тварин: наприклад, англ. *bear* (данг. *bera* «ведмідь», герм. **beron* «коричневий ведмідь»); англ. *cat* (данг. *catt*, від західно-герм., герм. **kattuz*, лат. *cattus* «кішка»); англ. *horse* від герм. **hursa-* «кінь» [27]. Серед найпоширеніших зустрічаються ФО з компонентом *cat* – «кіт» (123 ФО), *dog* – «собака» (289 ФО), *horse* «кінь» (80 ФО), *bear* – «ведмідь» (60 ФО), *bird* – «птаха» (45 ФО), *goose* «гусак» (50 ФО). Наприклад: англ. *the black dog is on one's back* «нудитися»; *catch the bear before you sell his skin* «впіймай ведмедя перш, ніж продавати його шкуру»; англ. *cook your own goose* «занапасти себе»; англ. *every bird likes his own nest*, укр. *усякий кулик до свого болота звик*.

2.2. Способи перекладу фразеологізмів

На відміну від перекладу інформаційного тексту (наукового, ділового, публіцистичного), переклад художнього твору має низку специфічних особливостей. Маючи двоїсту природу, будь-який переклад виконує як інформаційну, так і творчу функції, але у випадку перекладу художнього тексту остання виходить на перший план. Важливу роль відіграють фонові знання перекладача, адже не маючи ерудованості, або принаймні достатніх для переклада знань у галузях філософії, естетики, етнографії, перекладачеві неможливо досягнути адекватності між літературної (а, отже, і міжкультурної) комунікації. З цією проблемою пов'язане також співвідношення між контекстом автора та контекстом перекладача, а також проблема вірності і точності перекладу.

Надзвичайно гострою проблемою постає переклад так званої безеквівалентної лексики у художньому творі. Протягом довгої історії свого розвитку художній переклад пройшов різні стадії. Так, у першій половині ХХ століття у боротьбу між собою вступили протилежні тенденції - до транскрибування або до переклада реалій. За даними відомого радянського перекладача М.Лоріє, ще у 30-ті роки минулого сторіччя представники формалістичної школи перекладу були дуже близькі до такої позиції, рекомендуючи і практикуючи транскрибування таких лексем, як «уотермен», «аттерні», «боб» (у значенні «*шлінг*»). «Зараз тенденція змінилася. Перекладаючи Дікенса, ми замість «*уотермена*» вже надавали еквівалент «*конюх*», не зважаючи на деякі втрати змісту, тому що уотерменами називали лише тих конюхів, що напували коней на стоянках поштових карет. Нехай «уотермен» це не будь-який конюх, але ж то є конюх, і надзвичайно важливим є те, що читач миттєво матиме зорові асоціації, і йому не потрібно шукати це слово у коментарях» [39, с.35]. Подібний метод часткового перекладу реалій виявляється більш продуктивним, аніж їхнє транскрибування, через значне спрощення сприйняття перекладного твору читачем. Винятком стають випадки,

коли перекладач залишає реалію неперекладеною, бажаючи зберегти колорит першотвору, навмисно занурюючи читача в його атмосферу. Серед традиційних прийомів збереження національного колориту перекладного художнього твору, часто згадується транскрибування/транслітерування вигуків. На думку окремих теоретиків перекладознавства, якщо дія відбувається у Франції, перекладачеві необхідно зберегти вигук «*О-ля-ля!*», в Америці - «*Окей*», в Іспанії - «*Карамба!*» тощо [47, с.94]. Традиційним залишається також збереження багатозначних арабських вигуків, таких як «*машаала*» (чудово, браво, молодець, хоча б не зурочити тощо) чи «*іншаала*» (дай Боже, якщо Бог захоче), а також формул привітань: «*Салам алейкум!*» - «*Ва алейкум ассалам!*» [47, с.97]. Проте перекладач не повинен захоплюватися подібними прийомами, адже надмірний ужиток неперекладених вигуків робить переклад важким для сприйняття та незграбним. Крім того, необхідно уникати транскрибування у випадках, коли це може призвести до спотворення смислу: «перекладаючи англійське «*Ah!*» як російське «*Ах!*», ми робимо помилку, адже цей англійський вигук набагато ближче до російського задумливого «*Да-а*» [39, с.35].

В центрі уваги перекладача завжди опиняються й ідіоми (як і весь фразеологічно-пареміологічний фонд взагалі), проте його тактики щодо їхнього перекладу можуть бути різними. У більшості випадків перекладач намагається передати змістовну складову фразеологізму, приносячи у жертву образ, на якому побудована ідіома, або надаючи інший образ, що є звичним для мови перекладу: “*to vanish in the thin air*” - «*як корова язиком злизала*»; “*to have a second string in one's bow*” - «*винахідлива людина, що завжди знайде новий аргумент у суперечці*». Проте можливий і буквальний переклад ідіом. Так, Дж.Голсуорсі в одному з романів «Саги про Форсайтів» вживає ідіому “*let sleeping dogs lie*” («*не будити собак, що сплять*»), а потім ці собаки ричать та кусаються. Ідіома оживає, стає лейтмотивом твору, а як її образна складова, більш того, є зрозумілою, то перекладач зробить правильно, перекладаючи його буквально [39, с.37].

За даними Р.П. Зорівчак, при перекладі ідіом можливі три основні перекладацькі стратегії:

- 1) відтворення фразеологічними способами;
- 2) метод фразеологічного калькування;
- 3) описове відтворення фразеології оригіналу.

Метод фразеологічного калькування пов'язано з поняттям безеквівалентної фразеології. Так, начебто суто український вислів «*про вовка промовка, а він у хату*» є фразеологічною калькою вислову, що його викарбував і впровадив у літературний ужиток давньоримський комедіограф Плавт у комедії «Стих»: “*lupus in sermone - eccum tibi lupum in sermone*” (цитуються за даними Р.П. Зорівчак). Цей вислів дійшов до нас через фільтр інших мов. Дослідник надає класифікацію подібних перекладацьких трансформацій, розрізняючи власне кальки, кальки-оказіоналізми, фразеологічні покомпонентні кальки, кальки-тлумачення або фразеологічні образні кальки.

Описовий переклад, або дескриптивна перифраза, визначається як «відтворення фразеологізмів - одиниць мови - описово, вільними, неусталеними словосполученнями, утвореними на рівні мовлення, або монологічними, семантично - та зрідка стилістично - хоча б певною мірою рівно вартісним висловам оригіналу».

Для художнього перекладу характерна також особливо пильна увага до стилістики тексту, адже від вдалого перекладу стилістично маркованої лексики, а також стилістичних фігур і тропів також залежить адекватне сприйняття тексту реципієнтом.

Плідним тлом для перекладацької творчості стає також синтаксис оригінального художнього тексту. Специфічні проблеми постають протягом перекладу синтаксису авторського мовлення (Ольшанская Н.Л., Балаян Н.М.) [34, с.69-75], прямого мовлення [34, с.129-134], або внутрішнього монологу персонажів [34, с.76-80]. Так, нерівномірність процесу мислення (думки є часто

незавершеними, і асоціативний ланцюжок іде далі) отримує відображення у еліптичних реченнях як у першотворі, так і в перекладі.

Слід зауважити, що перекладацькі прийоми варіюються також залежно від жанрових ознак твору: епічного (героїчна поема, роман, розповідь), драматичного (трагедія, комедія) або ліричного (ода, елегія, вірш, пісня). Особливо складним творчим процесом є переклад поетичного твору, що вимагає від перекладача специфічних якостей та неабиякої обдарованості. Адже перекладач поетичного твору є митцем, що - в ідеалі - не має поступатися творцеві тексту оригіналу. Саме тому процес перекладу поетичних творів був завжди ніби прикритий своєрідною романтичною завісою таємничості.

Розгляд особливостей перекладу фразеологічних одиниць з найменуваннями тварин ґрунтується на класифікації О.В. Куніна, який виокремлює наступні способи перекладу фразеологізмів [13]: 1) повний еквівалент (англ. *as brave as a lion* – *хоробрий, як лев*; *as quiet as a mouse* – *тиха, як миша*); 2) частковий лексичний еквівалент (англ. *scornful dogs eat dirty puddings* – *«гордість до добра не доведе»*; *there are more ways than one to kill a cat* – *«є декілька шляхів для досягнення мети»*); 3) частковий граматичний еквівалент (англ. *never look a gift horse in the mouth* – *«дареному коню в зуби не дивляться»*); 4) обертональний переклад (англ. *cat doesn't fight* – *«нікуди не годиться»*; *cook your own goose* – *«занапасти себе»*); 5) описовий переклад (англ. *give you a lot of horse manure* – *«дуже вихвалялася»*; *like a bat out of hell* – *«щодо духу, дуже швидко»*); 6) дослівний переклад (калька) (англ. *like a cat on hot bricks* – *«як кішка на розпечених цеглинах»*; *a cat has nine lives* – *«у кішки дев'ять життів»*). Досліджуючи фразеологічні одиниці з компонентом «назва тварини», зазначимо, що немає легкого шляху в перекладі з однієї мови іншою. Це пов'язано з адекватним відтворенням не лише змісту, але й експресивно-стилістичною забарвленістю фразеологічних одиниць, що спонукає перекладачів до пошуку вирішення цієї проблеми у кожному випадку. Проте не всі компаративні фразеологічні одиниці, що мають в своєму складі зоонімний

компонент, мають абсолютно ідентичну основу порівняння в українській та англійській мовах. Так, перекладаючи український вислів англійською мовою, іноді ми можемо зустріти образи інших тварин або дещо видозмінені образи тих самих тварин:

сліпий як крив - as blind as a bat

чорний як воронове крило - as black as a crow

В англійській мові існують вирази, що містять зоонімний компонент, але зовсім не мають аналогів в українській мові:

as naked as a jaybird - голый, в чому мати народила

as sick as a dog - дуже хворий

В українській мові існує вираз «злий як собака», але не «хворий». Цьому виразу («злий як собака») може відповідати англійські фразеологізми «*as mad as a wet hen*» або «*as mad as hell*».

Деякі компоненти фразеологічних одиниць мають декілька значень. Так, наприклад:

as dead as a dodo може означати:

- 1) зовсім мертвий, без ознак життя;
- 2) такий, що вийшов із ужитку, більше не існує, не вживається.

У першому значенні вираз використовується стосовно осіб і має синоніми *as dead as a Queen Ann (Queen Mary)*.

У другому значенні - стосовно абстрактних предметів (ідей, уявлень, переконань тощо):

This silly old idea is as dead as a dodo [20, с.12].

Висновки до II розділу

ФО з найменуваннями тварин складають великий прошарок лексики і часто вживаються для позначення як позитивних, так і негативних якостей у характері людини. ФО з зоонімами можна поділити на три семантичні групи: ФО, які характеризують людину з позитивної сторони; ФО, які надають людині невгавної оцінки та ФО, які позначають сприйняття певної події.

Фразеологізм як носій національної забарвленості перекладається у сукупності з екстралінгвістичними факторами. Розглядаючи особливості, які мають фразеологічні одиниці, та їх переклади доходимо висновку, що велика значущість мовних засобів, які зустрічаються в різних джерелах, слугує для їх передачі ФО іншою мовою. Дуже часто важко передати переклад фразеологізмів за допомогою звичних принципів перекладу і потребує глибокого розуміння самобутності мови.

Значення багатьох фразеологізмів має свою специфіку, інколи тільки певні знання про менталітет народу допоможуть перекласти ФО коректно. Лексема-зоонім відіграє значну роль в семантичній структурі фразеологізмів, обумовлюючи їх семантичну своєрідність. Завдяки своєму символічному значенню така лексема входить до складу фразеологізму, представляючи поведінку тієї чи іншої тварини.

У перспективі дослідження – розширення корпусу одиниць дослідження, структурна класифікація фразеологізмів з компонентом-зоонімом, застосування статистичних методів дослідження, виявлення національно-культурної своєрідності цих фразеологізмів.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підставу зробити такі висновки. Фразеологія - це розділ мовознавства; сукупність фразеологізмів у мові; своєрідні засоби вираження думки; сукупність пишномовних виразів, позбавлених внутрішнього змісту.

Фразеологізм - стійке словосполучення, яке сприймається як єдине ціле і вживається носіями мови в усталеному оформленні. У літературі існує чимало класифікацій цих усталених виразів, також є ті, що з вузьким спрямуванням. Наприклад, граматична, морфологічна, синтаксична, генетична, тематична, функціонально-стильова, стилістична. Класифікація за походженням: сільськогосподарські, ремесла, народні звичаї та обряди, вірування та магичні дії, усталені казкові звороти, ознаки та дії, пов'язані зі світом звірів і птахів, інтернаціональні звороти, біблійного походження. Класифікація фразеологізмів може мати основне та допоміжне значення, у залежності від того, які сторони беруться до уваги і яка мета самої класифікації.

Фразеологізм - досить складне явище за своєю структурою і семантикою. Особливий акцент слід зробити на тлумачення саме фразеологічного значення. Як приклад, В. М. Мокієнко акцентував увагу на експресивності як характерній ознаці фразеологізмів. Як правило, дійсно рідко знаходиться слово-еквівалент, яке б такою ж мірою передавало ту виразність, що притаманна фразеологізмам.

Стосовно поняття "зоонім" існує декілька підходів щодо опису, термінології, семантичної структури слів, що називають тварин. Для прямого значення назв тварин слугують такі терміни, як «зооніми», «зоосемізми». Найбільш зручним для виявлення етнокультурної специфіки анімалістичної лексики є термін «зоонім» – лексико-семантичний варіант слова, що виступає в якості будь-якої або родової назви тварини і як метафорична назва при аналізі лексики з точки зору емоційно-оціночної характеристики людини.

Роблячи висновок про структуру фразеологізмів, можна сказати, що вони виражаються не одним словом, а обов'язковим сполученням не менше двох

компонентів. Складові їх частини, морфеми - не є самостійними одиницями мови.

Критерієм відбору фразеологізмів-зоонімів при створенні виборки стала наявність назви тварини у структурі фразеологічних одиниць. Обсяг виборки становить ФО з анімалістичним компонентом.

За структурою фразеологізми з анімалістичним компонентом поділяються на: фразеологічні одиниці, організовані за типом моделі словосполучення; фразеологічні одиниці-фрази, що мають організацію простих або складних речень.

Розрізняють три типи фразеологізмів: фразеологічні зрощення; фразеологічні єдності; фразеологічні сполучення.

Найбільш уживаними структурними зоонімічними компонентами досліджуваних ФО є: dog, horse, bull.

У процесі дослідження нами виділені такі основні фразеосемантичні групи зоофразеологізмів: «говоріння», «дружні стосунки», «пересування», «волевиявлення», «намір», «почуття», «радість, задоволення, успіх», «недружелюбність, ворожість, жорстоке ставлення», «інтелектуальна діяльність», «смерть», «гнів, роздратування, помста», «брехня, безчестя».

Основним джерелом творення і поповнення фразеологічних одиниць вважають живу народну мову, з якої надходять у літературну влучні вирази, прислів'я, приказки, дотепи, жарти. Такі вислови пов'язані з обрядами, звичаями, побутом і характером народу. Відповідно до поділу фразеологічних одиниць такими дослідниками, як О.В.Кунін [37], В.Виноградов та ін., виокремлюються основні їхні ознаки:

- 1) стала (стійка, фіксована) конструкція чи речення, що є фразеологізмом;
- 2) слова, які є компонентами фразеологічної одиниці, реалізують одне спільне значення;

- 3) фразеологічні одиниці не створюються в процесі мовлення, готові мовні одиниці відтворюються при потребі під час спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. - Харків: Вища шк., 1983 - 137 с.
2. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. - Харків: Вища шк., 1987. - 135 с.
3. Білоноженко В. М., Винник В. О. Фразеологічний словник української мови. - К: Наукова думка, 1999. - Книга 1, 2. - 980 с.
4. Білоноженко В. М., Гнатюк С. І. Словник фразеологізмів української мови. - К: Наукова думка, 2003. - 1097 с.
5. Бойко В.М. Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць з анімалістичним компонентом // Література та культура Полісся. - Ніжин, 2007. - Вип. 36 - С. 5.
6. Булашев Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні українські народні погляди та вірування. - К, 1993. - 515 с.
7. Великий тлумачний словник української мови (з дод. і доп.)/Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. - К, Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. -1728 с.
8. Вирган І., Пилинська М. Російсько - український словник сталих виразів, - Харків: Прапор, 2000. - 864с.
9. Грищенко А. П. Сучасна українська літературна мова/А. П. Грищенко, Л. І. Мацько і ін. - К: Вища шк., 1997. - 287 с.
10. Зубрик А. Р. Особливості та труднощі перекладу англійських фразеологізмів / А. Р. Зубрик // Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – 2013. – Випуск 36. – С. 317-318.
11. Кривенко Г. Л. Зоосемізи в англ. та укр. мовах: семантико-когнітивний і функціонально-прагматичний аспекти: Автореф. дис. ... канд. Філол. Наук: 10.02.17 / Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2006. – 20 с.
12. Левченко О. П. Принципи зооцентризму у фразеотворенні / О. П. Левченко // Проблеми зіставної семантики: зб. Наук. Ст. – К.: КДЛУ, 2001. – С. 206-209.

13. Молотков А. І. Основи фразеології російської мови / А. І. Молотков. – Л., 1977. – 281 с.
14. Нагорна О. О. Етнокультурні особливості семантики англ. фразеологізмів (на мат. британського варіанту англ. мови): Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2008. – 21 с.
15. Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше, К: Либідь, 1993. - 768 с.
16. Ожегов С.І. Про структуру фразеології. - Лексикографічний збірник, - №2. - М., 1957. - 180 с.
17. Олексишина Л.Г. Типи зоонімних художніх порівнянь за структурно-граматичною формою та лексичним складом компаратора // Науковий вісник Волинського університету ім. Лесі Українки. Луцьк, 2007 - С.377-380.
18. Петришин М. И. Фразеологізми з компонентом-зоонімом у латинській мові / М. И. Петришин // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. – 2014. – Вип. 692-693. – С. 161-165.
19. Ройзензон Л. І., Абрамець В.І. Сумісна омонімія у сфері фразеології// Питання мовознавства. - К, 1969. - № 2. - 54 - 63 с.
20. Салата І. А. Особливості семантичного й прагматичного аспектів зооморфних фразеологізмів в англійській та українській мовах / І. А. Салата // Філологічні студії. – 2010. – Випуск 5. – С. 57-64.
21. Словник фразеологізмів української мови / відповідальний ред. Винник В. О. / [В. Білоноженко, І. Гнатюк, В. Дятчук та ін.]. – Київ: Наукова думка, 2003. – 788 с.
22. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія. / ред. І.К. Білодіда. - К: Наукова думка, 1973. - 336 с
23. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови у 2-х т.- К: Вища школа, 1984. - 687 с.
24. Ужченко В. Д. Семантика українських зоофразеологізмів в етнокультурному висвітленні: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / Д. В. Ужченко. – Х., 2000. – 18 с.

25. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – Київ: Освіта, 1998. – 224 с.
26. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. Навчальний посібник. - К: Знання, 2007. - 494 с
27. Ярова Л. О. Особливості міжмовних еквівалентів англійських зооморфізмів в аспекті перекладу / Л. О. Ярова // Культура народів Причорномор'я. – № 5. – Т. 3. – Сімферополь, 2003. – С. 150-155.
28. Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова. Навчальний посібник К: Вища школа, 2007. - 822 с.
29. Ющук І. М. Українська мова: [підручник]/І. П. Ющук. - К: Либідь
30. Гаврин С.Г. Заметки по теории фразеологии. // Проблемы устойчивости и вариантности фразеологических единиц. - Тула, 1972. - 180 с.
31. Гачечиладзе Г. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. - М., 1972. - С.181;
32. Гутман Е. А., Черемисина М. И. Зооморфизмы в современном французском языке в сопоставлении с русским / В помощь преподавателям иностранным языкам / Е. А. Гутман, М. И. Черемисина – Новосибирск: Наука, 1972. – Выпуск 3. – С. 42-59.
33. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. М.: ЭТС. – 2004. – 423 с.
34. Контрастивное исследование оригинала и перевода: Сборник научных трудов / Под ред. В.А.Кухаренко. - Одесса: ОГУ, 1986. - 162 с.
35. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов: Навч. посібник. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 458 с.
36. Кузнецова И. Религиозно - мифологический «подтекст» некоторых украинских устойчивых сравнений с компонентом - анимализмом//Третій міжнародний конгрес україністів 26 - 29 серп.1996 р.: Мовознавство. - Харків, 1996. - 250 с.
37. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. – М., 1972.
38. Литвин Ф. Об изучении разновидностей зооморфных характеристик (на

- материале английского языка) / Ф. Литвин // В помощь преподавателям иностранных языков. – Новосибирск: Наука, 1974. – Вып. 5. – С. 81-93.
39. М.Лорие. Переводчик и редактор. //Вопросы теории и практики перевода художественного текста. Сборник статей. - Рига, 1968. - С. 35-51.
40. Панченко Е. И. Фразеологизмы с компонентом-зоонимом в украинском и английском языках/ Е. И. Панченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» – 2014. – Том 27(66). № 1. Ч. 1 – С. 111-114.
41. Петрова Н.Д. Фразеотематическое поле зоосемизмов в современном английском языке. Дисс. канд. филол. наук. - К, 1983. - 21с.,
42. Семотюк А.Т. Национально-культурная специфика структурно-синтаксической организации фразеологических единиц с зоосемическим компонентом современных английских и немецких языков. К, 1996. - 20 с.
43. Смит Л. П. Фразеология английского языка / Л. П. Смит – М.: учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1959. – 207 с.
44. Словарь американских идиом. / Сост. Спирс Ричард.А. - М.: Русский язык, 1991 - 464 с.
45. Сюсько М. Статус зоонима в онимной системе: ономаσιологический аспект / М. Сюсько. – К.: Высш. школа, 1988. – 192 с.
46. Шмелев Д.Н. Проблемы семантического анализа лексики. -М., 1973. -С.272-273.
47. М.Шуман. Восточный колорит в переводах. // Вопросы теории и практики перевода художественного текста. Сборник статей. - Рига, 1968. - С. 94-104.
19. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. - Львів, Видавництво при Львівському державному університеті, 1983. - 174 с.
48. Cowie A. P. Oxford Dictionary of English Idioms / A. P. Cowie, R. Mackin R., I. R. McCaig. – Oxford University Press, 1993. – 685 p.
49. NTC's American Idioms Dictionary. Richard Spears. 3rd edition. – National Textbook Company; McGraw-Hill, 2000. – 640 p.

50. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology / Ed. T. F. Hoad. – Oxford University Press, 1996

51. The Oxford Dictionary of Idioms. 2nd Edition. – Oxford University Press, 2004. – 348 p.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота : 55 с., 51 джерело.

Об'єктом дослідження є англійські фразеологізми з компонентами-зоонімами.

Метою дослідження є визначення семантики і структури англійських зоофразеологізмів, у яких відбивається позамовна дійсність.

Методи дослідження включають в себе методи описового, структурного, порівняльного аналізу та систематизацію отриманих результатів.

У передмові описується стан проблеми, завдання, які повинні бути виконані для досягнення мети дослідження.

У теоретичному розділі представлена інформація щодо походження англійських фразеологічних одиниць з анімалістичним компонентом, їх класифікації, ознаки та семантичні групи.

У практичному розділі представлений аналіз зоонімів та їх структурно-семантична і функціональна характеристика, опис особливостей перекладу.

Актуальність дослідження визначається широким використанням фразеологізмів-зоонімів носіями сучасної англійської мови та підвищенням інтересу до їх вивченням.

Практичне значення дослідження полягає у можливості більш професійного використання фразеологічних одиниць з анімалістичним компонентом у роботі викладачів, студентів і перекладачів. Також ця робота допомагає перекладачу виконувати досконалий переклад художніх текстів. Ця робота полегшує практичне використання фразеологічних одиниць з зоонімами та розуміння їх функціональних, структурно-семантичних характеристик.

Ключові слова: АНІМАЛІСТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ, ЗООНІМ, ФРАЗЕОЛОГІЗМ, ФРАЗЕОЛОГІЯ.

SUMMARY

Diploma paper: 55 p., 51 sources.

The object of the study is phraseological units with animal component in English and Ukrainian linguistic world-images.

The aim of the study is to find the definition of the semantics and structure of English zoophrazeologisms, to study the peculiarities of their translation.

Methods of the research are represented by analysis, comparative method, systematization of the results obtained.

The foreword describes the state of the problem, the tasks which are to be executed to achieve the aim of the research.

The theoretical section presents the information about the origin of English phraseological units with animal component, shows the analysis of English phraseological units and zoonyms.

The practical section represents the analysis of phraseological units with animal component and their semantic, structural and functional characteristics.

The topicality of the research is determined by the increasing interest in learning and extensive use of phraseological units, their increasing usage and the necessity of analyzing the phraseological units with animal component.

The practical value of the research is attributed to the fact that it can be used in the theory and practice of teaching English, translational practice and in further research.

Key words: ANIMAL COMPONENT, PHRASEOLOGY, PHRASEOLOGICAL UNIT, ZOONYM.